

16 آگست 2018

داکتر سید عبدالله کاظم

قبل از تبصره بر یک خبر، باید اول از صحت و سقم آن مطمئن شد!

پیشرفت سریع تکنالوژی، توسعه انترنت و دسترسی به انواع اطلاعات از هر کج و کنار جهان در ظرف چند دقیقه، با آنکه خدمت مهمی را جهت آگاهی مردم از رویدادهای خورد و بزرگ جهان به همراه داشته است، اما این سهولت ها در عین زمان موجب گردیده تا اخبار دروغ و جعلی نیز به روی اهداف مختلف در بین مردم بخش و اشاعه یابد و با تحریف حقایق ذهنیت ها را به بیراهه بکشاند. فیسبوک، تویتز و سائر صفحات مجازی دست این نوع خبرسازیهایی جعلی و ارسال پیامها های تحریک آمیز را نحوی مهیا ساخته که ارسال کننده خبر جعلی به سهولت میتواند با استفاده از تکنالوژی کلیپ هایی را تهیه نمایند و به نشر بسپارد که بعضاً از واقعیت دور اند. بخاطر دارم که یکبار داکتر اشرف غنی را حین بجا آوردن نماز در مکه مکرمه طوری نشان دادند که گویا در حال قیام دست چپ را بروی دست راست (برعکس آنچه در نماز معمول است) گذاشته بود و در ذیل آن عکس تبصره شده بود که: او از اصول نماز بیخبر است!؛ همچنان چسپاندن سر یک نفر به تنه های نامناسب و تبصره های ناموزون در اطراف موضوع محض به مقصد ترور شخصیت ها کاریست بسیار معمول. حتی در مصاحبه ها استفاده از تخنیک های "قطع و سرش" صدا امکانات تحریف گفته ها نیز موجود است.

بهرحال چند روز قبل کلیپی در فیسبوک گذاشته شده بود که خانم رولا غنی - خانم رئیس جمهور کشور طی یک مصاحبه گویا سه ساعته با سایت "برکنگ اسرائیل نیوز" گفته است: «پشتون ها قوم اکثریت و متمدن" بوده و او «مذهب و سنت را مانع دموکراسی در کشور» میداند. تعدادی از هموطنان حتی بسویه دانشمندان براین اظهارات خانم غنی به شدت انتقاد و حتی او را با حرفهای ناموزون یاد کردند و از رئیس جمهور خواستند تا دهن خانم خود را ببندد و نیز از مردم معذرت بخواهد. عده ای دیگر این کلیپ را جعلی پنداشتند و هدف پخش آنرا تبلیغ علیه موصوفه و نیز داکتر غنی شمردند.

بهرحال با مطالعه این جر و بحث ها در یک تبصره کوتاه چنین نوشتم: «موضوع اینست که آیا خانم رولا غنی واقعاً همچو مطالب را در مصاحبه خود گفته یا نگفته است؟ اگر گفته، مسئولیت گفتار خود را بدوش دارد و رسانه ها و اشخاص حق دارند در زمینه تبصره کنند و اما اگر این گفته ها در رسانه بطور جعلی پخش شده باشد، باید مقامات رسمی افغانستان در باره صحت و سقم خبر تحقیق نمایند.»

امروز مورخ 24 اسد 1397 (19 آگست 2018) در روزنامه وزین "هشت صبح" یک نوشته ای و دلچسپ بقلم محترم عبدالمجید خلوتگر تحت عنوان "اخبار جعلی، دشمن مردم و رسانه ها" نظرم را جلب کرد که در ارتباط با پخش اخبار جعلی و اثرات منفی آن مطالب مهمی را دربرداشت و خواستم این نوشته را اقتباس و جهت آگاهی مزید علاقمندان خبر در این پورتال به نشر بسپارم تا به گفته

د پانو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

عوام: "اول بینی خود را ببینند، بعد دنبال پشک بدونند."، یعنی نخست خود را از صحت و سقم خبر مطمئن سازند و بعد دست بقلم برند. اینک متن مقاله:

اخبار جعلی، دشمن مردم و رسانه‌ها!

هشت صبح - چهارشنبه، ۲۴ اسد ۱۳۹۷

عبدالمجیب خلوتگر

دفتر نی، حمایت‌کننده‌ی رسانه‌های آزاد افغانستان هم‌ساله از یکی از هفته‌های ماه اسد به عنوان هفته‌ی رسانه‌های اجتماعی بزرگداشت می‌کند. هر سال موضع ویژه‌ای را به عنوان «شعار هفته‌ی رسانه‌های اجتماعی» مطرح کرده و روی آن کار یک هفته‌ای خویش را متمرکز می‌سازد.

«نه به اخبار جعلی در رسانه‌های اجتماعی»

شعاری است که امسال دفتر نی برگزیده است. هدف دفتر نی، حمایت‌کننده‌ی رسانه‌های آزاد افغانستان این است که با کارزارهای مشخصی آگاهی‌های لازم را در زمینه‌ی اخبار جعلی برای مخاطبین و شهروندان برساند. حداقل نی می‌خواهد این سوال را برای همه‌ی شهروندانی که از رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، خلق کند که آیا می‌شود تمامی آنچه در این رسانه‌ها نشر می‌شود را واقعیت و صحیح خواند. نی از این طریق می‌خواهد زمینه‌ی تفکیک اخبار واقعی و جعلی را برای شهروندان و در نزد خودشان مساعد سازد، اما نخست باید در مورد چیستی اخبار جعلی اندکی گفته شود.

اخبار جعلی یا در اصطلاح fake news به مجموعه‌ای از داده‌هایی گفته می‌شود که اطلاعاتی جلوه داده شده و در خور مخاطبان داده می‌شود. در حالی که داده‌های ارایه شده اطلاعاتی نبوده و به دور از واقعیت و عینیت می‌باشد.

امروزه پدیده‌ی اخبار جعلی به عنوان یک چالش چرخش آزاد اطلاعات در جهان بدل شده است. این چالش به ویژه در کشورهای کم توسعه یافته و یا در حال توسعه، بیشتر مطرح است. به این معنا که در این کشورها، زمینه‌ی چرخش آزاد اطلاعات به صورتی که طبیعت این فرآیند تقاضا می‌کند، مساعد نیست. دسترسی به اطلاعات کم است و به نحوی دولت‌های چنین کشورها نیز در راستای حفظ، قایم یا پنهان کردن اطلاعات نیز سعی همه‌جانبه‌ای به خرج می‌دهند.

این در حالی است که با گسترش فعالیت رسانه‌های اجتماعی زمینه برای اشاعه‌ی اخبار جعلی بیشتر از پیش مساعد شده است. وزارت مخابرات افغانستان رسماً اعلان کرده است که در افغانستان حول‌وحوش نه میلیون شهروند این کشور به انترنت دسترسی دارد.

از سویی هم، بر اساس معلومات صفحه‌ی اجتماعی فیس‌بوک، بیشتر از دو میلیون شهروند افغانستان از رخنانه استفاده می‌کنند. مضاف بر این، بر اساس داده‌های نهاد احصائیه‌ی افغانستان، بیشتر از شصت درصد جمعیت این کشور را شهروندان کمتر از بیست و پنج سال عمر تشکیل می‌دهند.

د پانو شمیره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

داده‌های بالا می‌تواند خیلی روشن این واقعیت را بیان کند که بیشترین استفاده‌کننده‌ی رسانه‌های اجتماعی، جوانان کشور هستند.

قطعاً جوانان هم در حال و هم در آینده‌ی کشور نقش فعال داشته و خواهند داشت. با این وجود، همین جوانان هستند که با بیشترین اخبار جعلی روبرو می‌شوند. جدا از این بحث، در روان‌شناسی اجتماعی بر این اصل خیلی تأکید شده است که ماهیت سنی در جوانان ایجاب می‌کند تا هر کنش و یا واکنش‌شان، ریشه در احساس و عاطفه داشته باشد تا در فراگردی عقلانیت آن‌ها. پس بیشترین مخاطبان اخبار جعلی و یا شاید آنانی که دست به ایجاد اخبار جعلی می‌زنند، جوانان هستند، اما در کل، امروزه جهان نیز با پدیده‌ی اخبار جعلی به عنوان یک چالش کلان درگیری دارد.

امروزه رسانه‌های اجتماعی به عنوان یکی از بنگاه‌های مهم خبری بیشتر از این‌که به پخش اخبار واقعی دست بیازند، به اخبار جعلی می‌پردازند. بر اساس معلوماتی که وجود دارد، اخبار جعلی در دنیای مجازی یکی از مشکلات مهم برای نظام‌های کشورهای غربی به ویژه، تعریف شده است.

یکی از رسانه‌های خبری مجازی غربی به نام «درباره‌ی جهان» به این باور است که در کنار مشکلی که با اخبار جعلی در مقابل شهروندان کشورها ایجاد شده، حقیقتی هم روشن شده است، آن این‌که مردم خیلی ساده‌انگارانه هرآنچه را تحت نام خبر می‌پذیرند. این مسئله درد بزرگی است که باید برای رفع این درد روی راهکارهای آن مجدانه فکر شود.

این چالش در افغانستان با توجه به وضعیتی که مردم در این کشور با آن روبرو اند، اخبار جعلی می‌تواند زمینه‌هایی مهمی را برای سوءاستفاده از توانایی‌های مردم مساعد کند.

از سربازگیری برای طالبان تا ایجاد هرچومرجهای اجتماعی تا هنجارشکنی‌ها در راستای اخلاقی و دینی، همه می‌توانند اثرات سوء اخبار جعلی برای مردم در افغانستان حساب شوند.

بیشتر از این در مواردی، گروه‌هایی ویژه و سامانمندی هستند که با پخش اخبار جعلی، به صورت عمدی می‌خواهند از نظر ذهنی به هراس‌پراکنی دست بزنند. این گروه‌ها با هر عامل و با هر انگیزه‌ای به نحوی هراس‌افگنان سایبری یا مجازی را می‌مانند که از نظر ذهنی دچار هوش‌پریشی و خاطرپریشی مردم می‌شوند.

از طرفی هم، اخبار جعلی فاصله‌ای را در میان مردم و نظام ایجاد کرده است. این فرآیند که باعث دوری مردم از نظام می‌شود، هر روز تندتر از روز پیش ادامه دارد. می‌خواهم تأکید کنم که هدف من در اینجا از نظام، قطعاً حکومت یا دولت نیست. نظام به معنای قانون اساسی افغانستان و ارزش‌های سیاسی- مدنی - اجتماعی این قانون است، اما در این راستا، باور من این است که هم شهروندان و هم حکومت افغانستان مسوولیت‌ها و وجیبه‌هایی دارند که باید به آن عمل کنند.

حکومت افغانستان و به صورت ویژه وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ وظیفه دارد تا به پخش آگهی در میان مردم بپردازد، باشد که مردم در تفکیک خبر جعلی و اصلی/ عینی از توانایی لازم برخوردار شوند. از سویی هم، نیاز است که دولت افغانستان با حمایت از چرخش آزاد اطلاعات، دسترسی مردم را به اطلاعات و معلومات مورد نیازشان بیشتر فراهم کند. باشد که زمینه برای پخش اخبار جعلی محدود شود.

مردم نیز با مراجعه به بنگاه‌های معلوماتی، پیش از این‌که یک خبر را قبول کنند، از خبر بودن و صحیح بودن آن مطمئن شوند. هر فردی که از فیس‌بوک استفاده می‌کند یا با اینترنت وصل است، از طریق همین اینترنت می‌تواند به پایگاه‌های اطلاع‌رسانی نهادهای مربوطه مراجعه کرده، خود را از صحت و سقم اطلاعات مطمئن سازند. این‌گونه می‌شود جلو گسترش اخبار جعلی را گرفت.

ما باید با اخبار جعلی از طریق رسانه‌های اجتماعی نه بگوییم.

پایان مقاله با تشکر از روزنامه وزین 8 صبح

د پانو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکي په خیر و لولئ